

KAPITEL 7 / CHAPTER 7¹

FEATURES OF ORGANIZING AND CONDUCTING MOBILE GAMES WITH PRESCHOOL CHILDREN

DOI: 10.30890/2709-2313.2022-14-03-019

Вступ

До моменту вступу до школи у дітей повинні бути добре сформовані рухові навички з ходьби, бігу, стрибків, метання, лазіння, рівноваги, а також із спортивних вправ та ігор. Недостатній розвиток будь-якої рухової якості у дитини знижує її здібність до засвоєння нових рухових дій, а також її рухову активність. У зв'язку з цим у плануванні програмного матеріалу з фізичної культури програмами дошкільних закладів передбачається взаємозв'язок процесу навчання основних рухів та розвитку рухових якостей і здібностей дітей. Наука про фізичне виховання дітей встановила важливе значення у цьому процесі рухливих ігор для загального розвитку дітей молодшого дошкільного віку. Вправління в рухах сприяє вдосконаленню нервової системи, насамперед такої її функції, як регулювання і взаємодія фізіологічних процесів, від чого залежить і загальний обмін речовин. Під впливом рухів, які малята виконують у процесі рухливих ігор невимушено та із задоволенням, формується скелет і м'язова система, вдосконалюється форма тіла. Збільшення фонду рухових навичок значно урізноманітнює діяльність дитини, розширює її контакти з навколишнім середовищем.

Ці та інші дані наукових досліджень враховано при складанні програм для дошкільних навчальних закладів. Однак, і на сьогодні відзначається недостатня рухова активність дітей, які відвідують дошкільні заклади. Як відомо, на активну рухову діяльність дітей, які відвідують дошкільний заклад, повинно припадати 50% часу перебування в ньому.

Основний текст.

Фізичний розвиток дітей та рухливість залежать від тих умов, у яких вони живуть, і запропонованого режиму. Якщо у дошкільному навчальному закладі він не активний, це зумовлює виникнення явища гіподинамії, яке характеризується відставанням у формуванні фізичних навичок, низьким рівнем рухових функцій, розладом обмінних процесів, а наслідком цього є ожиріння, порушення діяльності серцево-судинної системи.

Викликають занепокоєння випадки порушень постави у дітей, недостатнього розвитку рухових навичок і фізичних якостей; а також те, що внаслідок недостатньої загартованості малят та школярів кількість простудних захворювань залишається ще досить значною.

Проблемі застосування рухливих ігор з дітьми наймолодшого віку в всій час

¹Authors: Kravchenko M., Matyushin S., Pashchenko M.

приділяли увагу такі вчені-дослідники як М.Аляб'єва, П.Лесгафт, А.Макаренко, С.Русова, В.Сухомлинський, К.Ушинський, а також видатні педагоги минулого Жан Жак Руссо, Ян Амос Коменський, Джон Локк та ін. [1].

У минулому столітті були проведені наукові дослідження, які довели необхідність створення в дошкільних закладах режиму оптимальної рухової активності дітей (О.Аракелян, М.Голощокіна, І.Нечаєв, Д.Шептицький та ін.).

Вирішальний фактор у підвищенні активності рухового режиму – це достатні фізичні навантаження, різноманітність засобів і форм організації рухової діяльності дітей у процесі фізичного виховання. Залучати малят до активного рухового режиму необхідно постійно.

Турбота про виховання всебічно розвиненого, фізично міцного молодого покоління є завданням державної важливості. Для її реалізації необхідне широке використання різноманітних засобів і методів фізичної культури як однієї з найважливіших умов зміцнення здоров'я, правильного виховання і розвитку дітей з раннього дитинства.

У процесі будь-якої форми роботи з фізичного виховання дітей вирішується, як правило, комплекс взаємопов'язаних завдань: оздоровчих, освітніх і виховних. Оздоровчі завдання спрямовані на формування здорового способу життя та виховання усвідомленого ставлення до проявів власної рухової активності.

При розробці змісту виховних завдань важливо звернути увагу на розвиток самостійності, активності та вміння спілкуватися, а також на формування емоційної, моральної і вольової сфери дітей у процесі рухової діяльності.

Найдоцільнішою формою роботи з дітьми молодшого дошкільного віку, в цьому плані, є рухлива гра. Рухливі ігри передбачені програмами дошкільних закладів для дітей цих вікових груп. Вони досить важливі для всебічного розвитку дитини. Цінність їх не лише у тому, що вони розвивають рухи дітей, а й у тому, що спонукають малят бути активними, діяльними, міркувати, досягати успіху. Завдяки рухливим іграм увесь організм дитини втягується в роботу, в неї поліпшується апетит і травлення, стає глибшим дихання, зміцнюється нервова система, виховуються такі риси характеру, як дисциплінованість, стриманість тощо[2].

Рухливі ігри мають багато переваг перед гімнастичними вправами і незамінні для рухового розвитку дитини. Малята молодшого дошкільного віку в силу вікових фізіологічних особливостей ще не володіють досконало різноманітними рухами, а також не вміють самостійно організовувати та гратися в рухливі ігри. Це здійснює дорослий, який повинен добре знати особливості організації та проведення рухливих ігор з дітьми молодшого дошкільного віку.

Рухлива гра в дошкільному закладі освіти є одним із головних засобів навчання та виховання малюків, розширення їх знань про навколишній світ, забезпечення рухової активності дітей протягом дня. Адже рухливу гру

проводять і вранці, і в процесі занять, а також – в перервах між ними, на прогулянках, під час свят, розваг та дитячих ранків; в рухливі ігри діти граються залюбки і самостійно як в дошкільному закладі, так і вдома, на вулиці, на майданчику чи на вигоні, на лузі тощо. Адже гра є провідною діяльністю дітей дошкільного віку. А дитячий організм, який постійно росте та розвивається, має біологічну потребу в рухах. Найдоступнішим, цікавим і водночас таким, що викликає бажання в дітей бігати, стрибати, метати, лазити, тобто рухатися, засобом забезпечення біологічної потреби дітей в рухах є рухлива гра.

У перші шість років життя фізичне виховання є основою всебічного розвитку дитини, адже у цей період закладається фундамент здоров'я, формується рухова підготовленість, виховуються сміливість, воля, витривалість, уміння діяти у злагоді з товаришами. Поряд з іншими видами роботи з фізичного виховання дошкільників, організовують щоденне проведення 4-5 рухливих ігор чи вправ спортивного характеру під час прогулянок.

Рухливі ігри – це така діяльність, в ході якої діти обов'язково рухаються або виконують певні рухи, що позитивно впливають на формування дитячого організму, розвиток рухової сфери, загартування усіх його систем, а також сприяє всебічному вихованню малюків[3].

У дошкільній педагогіці гра розглядається як особливий вид діяльності дитини, де творчо (прямо або посередньо) відбиваються явища навколишньої дійсності (імітація рухів тварин і птахів, праця і побут людей тощо). Дитячий організм не може повноцінно розвиватися і зміцнюватися, якщо не буде забезпечено необхідних умов для оптимізації рухової активності малюка із врахуванням його віку, стану здоров'я та індивідуальних анатомо-фізіологічних особливостей.

Рухова діяльність дітей, що складає основу рухливої гри, позитивно впливає на фізичний розвиток, формування рухових навичок і фізичних якостей, на зміцнення здоров'я, підвищує функціональну діяльність організму, сприяє розвитку психічних процесів (пам'яті, мови, уваги, уяви, волі, мислення тощо) та сприяє виникненню емоційно-радісних відчуттів.

Оздоровчий ефект, який досягається в процесі проведення рухливих ігор, тісно пов'язаний з позитивними емоціями дітей, що виникають в ході ігрової діяльності та позитивно впливають на психіку дитини.

Майбутній вчитель закладу дошкільної освіти повинен знати характерні особливості психіки молодших дошкільників. Їм важко примусити себе сидіти на одному місці, тривалий час виконувати якусь роботу. Процеси збудження в центральній нервовій системі дитини переважають над процесами гальмування. Тому педагог повинен поступово виробляти у малюків уміння стримувати себе, обмежувати свої бажання, привчати до слухняності, виконувати вимоги під час виконання певних видів рухових завдань. Правила вводяться поступово і таким чином рухливі ігри є одним з ефективних засобів впливу не лише на фізичний, а

й на психічний розвиток дітей.

Позитивні емоційні переживання під час виконання рухів у процесі рухливих ігор ефективно впливають на функціональний стан мозку, підвищують тонус, що поліпшує його регулюючий вплив на діяльність усіх органів та систем, протікання біохімічних процесів. Внаслідок цього зростає працездатність та покращується загальний настрій дитини.

Характерною ознакою мислення молодших дошкільників є конкретність (наочно-дійове). У віці 2-3 років наочне навчання сприймається та засвоюється значно краще, ніж тільки словесне. А тому, організовуючи рухливу гру, педагог, особливо на етапі її розучування, повинен широко використовувати іграшки, шапочки – атрибути, художнє слово та спів і музичний супровід, які допомагають створити в уяві малюків певний образ (курчатко, собачка, кішка, мишка тощо).

У дітей велика потреба в активній руховій діяльності. Вони можуть довго, не стомлюючись, бігати, стрибати, гратись. Але цю їхню активність необхідно розвивати дуже обережно, допомагаючи долати нестійкість та імпульсивність поведінки. Під впливом фізичного виховання саме й формується витримка та свідома поведінка, чому повною мірою відповідають рухливі ігри.

Через недостатній розвиток фізичних сил та життєвий досвід прагнення дитини взяти участь у діяльності дорослих обмежене. Внаслідок цього залучення її до практичної діяльності, особливо в молодшому дошкільному віці, реалізується у формі гри, яка має важливе значення як засіб не тільки фізичного виховання, а й розумового, морального та естетичного. Не випадково П. Лесгафт писав, що гра є вправа, яка готує дитину до життя. Ігри, за його словами, складають найвигідніше заняття для дитини, яке пов'язане до того ж з підвищеним почуттям задоволення.

Система фізичного виховання, а разом з тим планування, організація та проведення рухливих ігор з дітьми, має ґрунтуватися на знаннях анатомо-фізіологічних та психологічних особливостей дітей цього віку. Тільки при їх врахуванні можна створити необхідні педагогічні умови для гармонійного розвитку дітей та організації ігрової діяльності дітей, спрямованої на забезпечення біологічної потреби дитини в рухах, а також на засвоєння елементарних знань про рухи та формування рухових умінь і навичок. Рухова активність дітей залежить від комплексного впливу генетичних та соціальних факторів. Тому у керівництві режимом рухової активності дошкільнят необхідно здійснювати диференційований підхід до дитини, стимулювати ігрову діяльність у малорухливих дітей, залучення їх до виконання основних рухів та вправ спортивного характеру під час прогулянок.

В основу норми рухової активності покладено принцип оптимальної кількості довільних рухів, які виконуються протягом дня. Другий важливий принцип нормування рухової активності – оптимальність фізичних навантажень

у відповідності з функціональними можливостями організму, які сприяють зміцненню здоров'я та всебічному розвитку дошкільників. Для дитини дошкільного віку доступний певний діапазон рівня рухової активності, середина якого є оптимальною для зміцнення здоров'я, а крайні межі виявляються несприятливими. Якщо фізичні навантаження, які пов'язані з руховою активністю дитини, виходять за оптимальні межі (гіпердинамія або гіподинамія), вони можуть призвести до негативних змін в організмі, а також до дисгармонії у фізичному розвитку дітей.

Рухливі ігри для дітей дошкільного віку мають багато переваг перед гімнастичними вправами та є незамінним засобом рухового розвитку дитини. Добираючи рухливі ігри для дітей, необхідно враховували їхні *особливості*:

- *емоційна насиченість* надає рухливим іграм привабливості, мобілізує зусилля дитини, дарує їй радість й задоволення. Емоційне піднесення зростає завдяки наявності в іграх елементів несподіванки та змагання;

- *характер рухової діяльності* в більшості ігор забезпечує роботу значної маси великих м'язів (біг, стрибки, кидання), що відповідає особливостям рухового апарата дошкільника.

- *різноманітність рухів* – заміна під час гри одних видів іншими (діти бігають або тихо підкрадаються, присідають, нахиляються вперед або зупиняються) – запобігає швидкому стомлюванню;

- *можливість саморегулювання* темпу, енергії та тривалості рухів, що робить гру привабливою, рухи легше виконуються;

- *можливість для проявів особистої ініціативи дітей*, яка активізує рухову творчість;

- *наявність передумови для розвитку психічних якостей* – комунікабельності, дисциплінованості, сміливості, винахідливості тощо – сприяє моральному становленню дитячої особистості.

Рухливі ігри стимулюють розумовий розвиток дитини, регулюючи й поглиблюючи її уявлення про довкілля, розвиваючи увагу, пам'ять, спостережливість. За їхньою допомогою можна виховувати моральні якості: сміливість, рішучість, чесність, почуття товарищескості. Вони допомагають також педагогові виховувати у дошкільнят естетичні почуття. Динамічність, чіткість, плавність рухів, чіткі шиккування (у пари, колони, коло), різні фігури, образи, словесний супровід тішать дітей, вчать їх розуміти красу.

Отже, рухлива гра є потребою здорової дитини, дарує їй радість і втіху, розвиває здатність усвідомлювати свої дії та вчинки, сприяє формуванню внутрішнього ставлення до того, що її оточує. Тобто рухлива гра є для дітей своєрідною формою пізнання світу, задовольняючи їхні пізнавальні, соціальні, моральні й естетичні потреби.

Але рухливі ігри будуть чудовим виховним засобом лише за умови, якщо

буде забезпечено правильне керівництво з боку вихователя. Ця вимога зумовлюється своєрідним характером такої рухової діяльності дітей. У закладі дошкільної освіти ігровою діяльністю дітей молодшого дошкільного віку керує педагог. Його роль залежить від характеру самої гри, від сезону, від кількісного та вікового складу групи, від поведінки учасників, їхнього фізичного стану та рівня рухового розвитку.

Плануючи ту чи іншу гру, педагог враховував те, які саме навички та якості він хоче в ній розвинути або закріпити: в одній грі переважає біг, в іншій – метання, одна потребує витримки, інша – спритності тощо.

Діти люблять рухливі ігри й охоче грають у них, однак не завжди збираються на гру швидко й організовано. Тому дуже важливо правильно зібрати дітей для проведення рухливих ігор, їм буває важко полишити улюблену іграшку чи захоплену творчу гру.

Усі пояснення, зауваження, вказівки, показ рухових дій та заохочення дітей і оцінку їх рухів педагог здійснює у ході самої гри. У цьому полягають особливості методики проведення рухливих ігор з дітьми дошкільного віку. Правила гри також повідомляється дітям у ході гри. Якщо гру діти засвоїли добре, тоді на роль ведучого педагог призначає дитину, але сам обов'язково грається разом з дітьми, керуючи ходом гри. Важливе значення має інтонація: слово педагога, відповідно інтоноване, набуває особливої ваги й особливого змісту.

Суттєвою умовою при формуванні рухових навичок є попереднє подання руху – словесне або наочне.

Розподіляючи ролі дітей для гри, педагог об'єднує слабших і тих, хто не вміє виконувати вправи, із сильнішими; хлопчиків – з дівчатками.

Особливої уваги потребує виконання гравцями правил рухливої гри, які відповідають вікові дітей та сприяють формуванню позитивних якостей.

Тривалість рухливої гри залежить від її характеру, умов проведення та складу гравців. Важливо закінчити гру своєчасно: передчасне закінчення гри так само небажане, як і її затягування.

Визначення результату гри має велике виховне значення. Кожна дитина хоче його знати.

Висновки.

Здійснивши аналіз спеціальної психолого-педагогічної літератури, ми зробили висновок про важливість рухливих ігор для дітей дошкільного віку та вважаємо, що рухлива гра – це складна рухова емоційно забарвлена діяльність, обмежена певними правилами, які дають можливість визначити її кінцевий результат.

Отже, можна зробити висновки:

- рухлива гра є однією з основних форм фізичного виховання дітей дошкільного віку;
- рухлива гра сприяє всебічному розвитку та вихованню дитини;
- одним із важливих факторів росту та розвитку організму дитини є задоволення біологічної потреби у рухах (кінезофілії);
- природну потребу дитини у рухах необхідно розвивати у напрямку, який передбачає використання системи рухових (фізичних) вправ, що різнобічно впливають на дитячий організм;
- у процесі рухового режиму дітей необхідно дотримуватися принципу оптимального фізіологічного навантаження із врахуванням індивідуальних можливостей кожної дитини;

Висновки та методичні рекомендації можуть бути використані в практиці дошкільної освіти, у педагогічному процесі підготовки фахівців дошкільного профілю, на курсах післядипломної освіти педагогічних працівників.